

I
**AGRAARIKYSYMYSTÄ
KÄSITTELEVIEN TEOSTEN
JÄSENNYKSIÄ JA KONSEPTEJA**

"AGRAARIKYSYMYS JA 'MARXIN ARVOSTELIJAT' "1 TEOKSEN JÄSENNYKSIÄ

ENSIMMÄINEN VARIANTTI

Ehkä voi ryhmitellä näin:

- A) Bulgakovin eräitä yleisiä teesejä ja "teorioita"
- B) Contra-arvostelijain esittämiä asiatietoja
M. Hecht *
Badenin tilastokysely (Winzerien osalta) **
"Vankka talonpoikaisto"
K. Klawki ***
"Bäuerliche Zustände" 2
(Hertz ****, 15) Baudrillart 3
Ranskan tilasto. (Souchon ja Maurice) *****
Saksan tilasto ***** (osuuskuntien osalta)
Belgia (Vandervelde, Chłapowski *****?).
- C) Luokkataistelu *v a i* osuustoiminta?
Engelsin vääristely 4.
Yleiset tiedot isännistä ja työläisistä. Kapitalistinen järjestelmä.
Böttger 5. [Bulgakovin suurempi johdonmukaisuus]
- D) "Iskran" 3. numerossa julkaistu Venäjän agraari-ohjelma 6.

* Ks. tätä osaa, ss. 96—105. *Toim.*

** — viininviljelijäin osalta. Ks. tätä osaa, ss. 160—165. *Toim.*

*** Ks. tätä osaa, ss. 118—139. *Toim.*

**** Ks. tätä osaa, ss. 74—85. *Toim.*

***** Ks. tätä osaa, ss. 150—157. *Toim.*

***** Ks. tätä osaa, ss. 172—201. *Toim.*

***** Ks. tätä osaa, ss. 158—159. *Toim.*

TOINEN VARIANTTI

- A Bulgakov maan vähenevän hedelmällisyyden laista.
(vrt. Maslov, joka ei ole aivan oikeassa⁷)
- A Bulgakov suur- ja pientaloudesta.
((Ad * B?)) Bulgakov osuustoiminnasta ja individualismista maanviljelyksessä
- B Badenin tiedot (Hechtin yhteydessä).
- B Baudrillart...
- B "Bäuerliche Zustände..."
- C) ... Böttger...
- C) { Engelsin ja Marxin vääristely.
("Die Bauernfrage" **)
- B "Moritz Hecht".
- B) { Osuuskunnat. (Vrt. Saksan maitotaloustilastoa)
- C) { Yleiset tiedot maaseudun työläisistä ja maaseudun isännistä.
- D) { "Iskran" 3. numerossa julkaistu Venäjän agraariohjelma.
- B K. Klawki.
- B Ranskalaiset tiedot omistajista ja proletariaatista maanviljelyksessä.
- (Ad A?) Sähkö maanviljelyksessä

Pringsheim ***
Mack ⁸
Kautsky ⁹

KOLMAS VARIANTTI

ARVOSTELIJAT AGRAARIKYSYMYKSESSÄ

- A) 1. Johdanto. Repeämä ortodoksisessa marxilaisuudessa (Tshernov № 4, 127¹⁰).
- I 2. Arvostelijain yleiset "teoreettiset" menetelmät. Bulgakov: law of diminishing returns **** (vrt. Maslov)

* — kohtaan. *Toim.*
 ** — "Talonpoikaiskysymys", *Toim.*
 *** Ks. tätä osaa, ss. 86—89. *Toim.*
 **** — maan vähenevän hedelmällisyyden laki. *Toim.*

3. Bulgakovin kumoaminen hänen itsensä esittämällä tiedoilla.
4. Korkoteoria (vrt. Maslov).
5. Malthusilaisuus: vrt. Irlanti ¹¹.
- II 6. Hertz (+ Bulgakov). Maatalouskoneet, suur- ja pientuotanto (Bulgakov δ^* Hertz: ε^{**}). Contra Bulgakov I 240 II 115, 133.
7. Hertz. "Kapitalismi-määritelmä" (ja Tshernov)
8. — hypoteekit (ja Tshernov). Vrt. Bulgakov säästökassoista II 375.
9. — Engels Amerikasta ¹² (Idem Tshernov). Bulgakov II 433 (vrt. I 49)
Sähkö maanviljelyksessä (Pringsheim, Mack, K. Kautsky).
- III 10. Tshernov. Kautskyn höhentäminen (A — 6 Tshernov ¹³). Ibidem Kautsky koronkiskuruudesta, Kautsky proletariaatin tunnusmerkeistä. Voroshilov.
11. Voroshilov N. — onista y.m. (A — 1 Tshernov ¹³)
12. " kapitalismin "muoto ja sisältö"
- B) IV 1. M. Hecht (Blondel ¹⁴, Hertz, David, Tshernov).
2. K. Klawki (contra Auhagen) (Bulgakov)
- V 3. "Bäuerliche Zustände" (Hertzin ja Bulgakovin sitaatit) ¹⁵
4. Badenin tilastokysely.
5. Johtopäätökset "*vankasta talonpoikaistosta*" (Bulgakov ε^{***} . Hertz — S. 6 NB, Hertz δ^{****} . Tshernov pikkuporvarillisesta talonpoikaistosta. Tshernov № 7, 163; № 10, 240).
- VI 6. Baudrillart (Hertz s. 15 y.m., Bulgakov II, 282)
7. Souchon ja Maurice.
- VII 8. Ranskan tilasto. (Omaisuus ja travaux agraires ^{*****}, vrt. Hertz: "ei mitään proletarisointumista" S. 59. Patruunat ja työläiset; laitokset, joissa on palkkatyöläisiä.)
- VIII 9. Saksan tilasto. Latifundiumit. (Vrt. Hertz ja Bulgakov.)

* Ks. tätä osaa, s. 65. *Toim.*

** Ks. tätä osaa, s. 83. *Toim.*

*** Ks. tätä osaa, s. 65. *Toim.*

**** Ks. tätä osaa, s. 83. *Toim.*

***** — maataloustyöt. *Toim.*

- 9 bis. Saksan tilasto...* (Vrt. Bulgakov II 106.)
10. Saksan tilasto. Maataloustuotannon teollistaminen (Bulgakov ja Hertz. S. 88).
11. Saksan tilasto. *Osuuskunnat*. Vrt. Badenin tiedot Winzerien osalta.
- IX 12. Belgia. (Vandervelde, Chłapowski.)
- C)) X 1. Yleiset tiedot isännistä ja työläisistä. (*Kapitalistinen järjestelmä*)
2. Unfug** "talonpoikaiston" suhteen.
3. Engelsin ("Die Bauernfrage") vääristely. (Hertz, Tshernov.)
4. Bulgakov (johdonmukaisempi).
5. Luokkataistelu *vai* osuustoiminta.
6. *Böttger*.
- D)) XI Venäjän agraariohjelma ja "Iskran" 3. numero. Kysymyksen *asettelu "Iskrassa"*. 2a36:n¹⁶ vastaväitteet
Perustelut *pro* ja *contra*.

NELJÄS VARIANTTI

ARVOSTELIJAT AGRAARIKYSYMYKSESSÄ

I

1. Johdanto. Agraarikysymys — "repeämä" (ensimmäisen kerran) ortodoksisessa marxilaisuudessa. (Tshernov № 4, 127; № 8, 204).
2. Arvostelijain (Bulgakov, Hertz ja Tshernov) yleiset teoreettiset teesit ja mielipiteet. *Bulgakov: law of diminishing returns* (vrt. Maslov). Bulgakovin irra-seja: I, 2, 13, 17, 18, 20, 21 (29—30 erikoisesti), 34, 35, 64 ja monet muut. (Vrt. K. Kautsky Brentanoa vastaan. Bulgakov ei suotta ihannoit Brentanoa. I, 116.)
3. Tämän lain kumoaminen Bulgakovin omilla tiedoilla: *Englannissa*: I, 242, 260; *Saksassa*: II, 132—133. *Ranskassa* II, 211.
4. *Korkoteoria*. (Vrt. Maslov.) Bulgakov I, 92. 105. 111—113.

* Eräistä sanoista ei ole saatu selvää. *Toim.*** — Mielivalta. *Toim.*

5. *Malthusilaisuus*. Bulgakov I, 214, 255. II 41 etc. II 212 (Ranska N B) — vrt. II 159. Erikoisesti II 221 ja seur. 223, 237 ja 233. 249. 265 NB (ja 261). Irlanti II 351, 384. Bulgakov Hertzistä I 139 ("mainio").

II

6. Bulgakov + Hertz. *Maatalouskoneet* Bulgakov I, 43—51. Hertz S. 40, 60—65. *Taantumuksellinen suhtautuminen maatalouskoneisiin*: Hertz, 65; Bulgakov I 51—52; II 103. Contra koneista. Hertz 36 (Amerikka); 43—44; 15 (latifundiumit), 124 (höyryaura). Bulgakov I 240; II 115, 133. Koneet Englannissa: I 252
7. Bulgakov + Hertz. *Suur- ja pientuotanto*. Bulgakov I 142, 154; II 135; 280 (Vrt. 282—283). Contra Bulgakov I 239—240. Hertz 52, 81. (Koneet pientalouksissa.) Contra 74 (pientalous > työtä); 89—90 (talonpojan Arbeitsrente *); 91—92 (Nebenerwerb **). Bulgakov II 247 (pientalous omistaa < pääomaa). (Hertz 67: satoi-suuden kohoaminen höyryauran käytön seurauksena.) Contra Bulgakov. Englannissa: I 311, 316, 318—319. Pientuotanto > kärsi. I 333 (Englannissa—? ei ole todistettu niitä (pientalouksia) elinkyvyttömiksi?).
8. Hertz: "*kapitalismi-määritelmä*" (S. 10)— ja Tshernov № 4, 133. Ranska II 188—189. (Keskisuurien väheneminen — Bulgakovin verukkeita) II 213 (pientalous "on edellä"?). Irlanti II 359—360.

* — työllämaksukorko. Toim.

** — sivuansio. Toim.

9. Hertz (ja Bulgakov "Natshalossa"?¹⁷) — *hypoteekit*. Hertz 24, 26, 28. (*Tshernov* № 10, 216—217.) Kautskyn vastaus.
10. "Engelsin virhe" (Hertz 31; *Tshernov* № 8, 203). Vrt. Bulgakov I 49 ja II 433 ("naiivius"). Vrt. *Sähkö* maanviljelyksessä (Pringsheim, Mack, K. Kautsky).
- III
11. *Tshernov* — "Kapitalismin muoto ja sisältö": № 6, 209; № 8, 228.
12. *Tshernov Venäjän marxilaisista*: № 4, 139; № 4, 141; № 8, 238; № 10, 213; № 11, 241 ja № 7, 166 (ketkä ovat tovereita?) Nikolai — onin ja Kablukovin ylistelyä: № 10, 237. *Marxilaisuuden vääristämistä*: "Internationale": № 5, 35. Marx maanviljelyksestä № 6, 216, 231 ja monet muut. Engels Belgiasta, № 10, 234. Aikakauslehti "Natshalo" I, ss. 7 ja 13.
13. *Tshernov*. Kautskyn höyhentäminen: "tutustumatta edes Marxiin" (№ 7, 169) — idem kokoelmassa "Kunniakkaalla paikalla" koronkiskuruudesta, proletariaatin tunnusmerkeistä. *Voroshilov*: № 8, 229. (vrt. K. Kautsky.)

IV

14. *M. Hecht* (Blondel, p. 27, Hertz 68, 79; *Tshernov* № 8, 206. David).
15. *K. Klawki* (Bulgakov I 58). 2 sanaa Auhagenista. Hertz 70 ja Bulgakov I 58. (Vrt. Hertz 66: satoisuus Preussissa ja Etelä-Saksassa.)
16. "*Bäuerliche Zustände*". (Bulgakovin ja Hertzin sitaatit.)

V

17. *Badenin tilastokysely* (Hertzin viittaukset 68, 79 erikoisesti; ja Bulgakov passim*: erikoisesti II 272).

* — eri kohdissa. *Toim.*

18. VII Johtopäätökset "*vankasta talonpoikaistosta*" (Bulgakov II 138 NB ja 456), talonpojan suhteesta työläiseen (Bulgakov II 288; Hertz 4—15; 9. Hertz, 6 (1—2 palkkatyöläistä) ja 5. Tshernov № 7, 163 ("pikkuporvarillista"); № 10, 240 (talonpoika = työmies)). Bulgakov II 289 ("talonpoikaiskammo"). Bulgakov II 176 ("Ranskan talonpoikaisto on jakautunut proletariaatiksi ja omistajiksi") Bulgakov II 118 ("vankat talonpojat + koneita eniten käyttävät suurtalonpojat").

VI

19. *Baudrillart* (Hertz, 15 ja seuraavat, 56—58; Bulgakov II 282).

Vrt. Bulgakov II 208 Baudrillart'in I osasta

 Souchon ja Maurice. (Vrt. Bulgakov II 280 pientalouksien palkkatyöläisistä.) Souchon pien- ja suurtalouden välttämättömyydestä. Vrt. Bulgakov I 338 (Englanti: historian tuomio — pientalouden puolesta) Vrt. Rentengüter¹⁸.

VII

20. *Ranskan* tilasto. Maaseutuväestön jakautuminen. (Hertz 55; Bulgakov II 195—197 ja Hertz 59 ja 60: (ei mitään pauperisointumista). Patruunat ja työläiset (vrt. Bulgakov II 191). Laitokset, joissa on palkkatyöläisiä. Hertz S. 55 ja S. 140 palkkatyöläistalonpoikien vaeltamisesta Ranskan pohjoisosasta eteläosaan. (Vrt. Bulgakov II 191.)

VIII

21. *Saksan* tilasto. Pinta-alatilasto. Maata omistavien työläisten väheneminen (Bulgakov II 106). Latifundiumit. (Vrt. Hertz 15;

Bulgakov II 126, 190, 363.)
Teollistaminen (Bulgakov II
116; Hertz 88).

— Bulgakov II 260

[harhakäsitys, että]
suurtalous on edis-
tyksen eteenpäin-
viejä.]

— Hertz 21, 89
("Sosialismin pe-
rustettava").

Osuuskunnat (vrt. Badenin tie-
dot Winzerien osalta) Hertz
120.

IX

22. *Belgia*. (Vandervelde. Sivuan-
siot. Chłapowski. Pientuotannon
asema. Sivuansiot.)

X

23. Yleiset tiedot isännistä ja työ-
läisistä Euroopan maanvilje-
lyksessä. (*Kapitalistinen*
järjestelmä.)

(Vrt. Maurice keskittymisestä.
Hertz 82 ja 55 (!).)

24. Unfug "talonpoikaisto"-käsit-
teessä. (Vrt. Venäjän tilastoa.
Sen hyvät puolet.)

25. Engelsin ("Die Bauernfrage")
vääristely osuuskuntakysymyk-
sessä. Hertz 122 (Tshernov № 5,
42; № 7, 157).

26. Bulgakov > johdonmukainen
(II 287, 266, 288). Hertz *sosia-*
lismista: S. 7, 14, 10, 72—73,
123, 76, 93, 105.

Sosialismista: Bulgakov II 289,
456, 266 [luokkataistelun kiis-
täminen: vrt. vielä Bulgakovia
I 303 ja 301.—Englanti].

27. Luokkataistelu *vai* osuustoi-
minta. Hertz 21, 89. ("Sosialis-
min päätehtävä"). (Vrt. *Tsher-*
nov. Ei-kapitalistinen kehitys
№ 5, 47; № 10, 229, 243—244.)

Vrt. Bulgakov II 455
("viljakysymys >
kauheaa kuin sosiaa-
linen")

Kaupungin ja maa-
seudun vastakohtai-
suus. Hertz 76

Bulgakov
"*Natshalossa*".

Luokkataistelu vai
mukautuminen
suur- ja pikkupor-
variston etuihin.

Tshernov kokoelmassa "Kun-
niakkaalla paikalla" 195, 185,
188, 196.

(Onko rahatalous
paras tie? Hertz 20.)

[Bulgakov versus
sosialismi ks. 26. §.]
Bulgakov II 255
(kasvitarhojen kan-
nalla: vrt. II 105:
Agraari. Idem vilja-
tulleista. II 141—
148).

28. Böttger (Vrt. K. Kautsky) (Tshernov siteeraa №)

XI

29. Venäjän agraariohjelma ja "Iskran" 3. numero.
Kysymyksen *asettelu*

{ (1) luokkataistelu }
{ (2) sen 2 muotoa }

30. 2a36:n vastaväitteet ("otrezkamaat").
Perustelut *pro* ja *contra*.

Kirjoitettu kesä- — syyskuussa 1901

*Julkaistu ensi kerran v. 1932
XIX Lenin-kokoelmassa*

Julkaistaan käsikirjoituksen mukaan